

בס"ד

אב התשפ"ו
מפטיר ענינה סערה (ישעיה נד)

פרשת ראה – שבת מברכין

עלון חידושי תורה ופרפראות על פרשת השבוע בענייני דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל

בפרשת ראה 126 פסוקים = סומך, עבדים

סומך – הנה לכל הנפלים וזקף לכל הפופים. (תהלים קמה) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים. (דברים טו)
בפרשת ראה 55 מצוות, מתוכן 17 מצוות עשה ו-38 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

מולד חודש אלול יהיה ביום חמישי בשעה 8,15 דקות ו 0 חלקים

צירוף שם הוי"ה של חודש אלול הוא הוי"ו יוצא מן ס"ת וצדק'ה תהי'ה לני' כ"י והנה אלו התיבות חוץ האותיות של השם היינו וצדק' תהי' לני' כ"י בגימטריא בתשובה (715) רמז שהחודש הזה שהצירוף הנ"ל שולט בו הוא מסוגל להתעסק בתשובה. ר"ת של הארבעה תיבות הם ותל"ך בגימטריא תמוז אב (456) רמז שהדינים של תמוז אב נמתקים באלול. וכתבו הראשונים שהבעל תשובה יהיה נזהר מאד שלא לשנות דיבורו ויהיה דובר אמת ע"כ אמצעי התיבות הנ"ל הין צדק. ע"ד שאמרז"ל (ב"מ מט.) שיהא הן שלף צדק, ולא שלף צדק. עוד נרמז ר"ת של אלו התיבות בגימטריא אברהם יצחק (456). הן הנה אהבה יראה. הין צדק באמצע מדת אמת ליעקב.

מזל אלול בתולה. בגימטריא אס הננים שמחה הללויה (587) כבר ידעת תשובה היא בחינת בינה אימא עילאה ע"כ נכבד הרמז לחודש הזה המסוגל לתשובה. (בני יששכר אלול א' ב')

מזל אלול בתולה. על שם הכתוב (ירמיה לא) שובי בתולת ישראל שבי אל עריץ אלה, לפי שחודש זה נקבע לתשובה. ראש חודש אלול – שני ימים, ויום הראשון של ראש חודש הוא מילואו של חודש אב, היינו יום השלושים של החודש. ואילו חודש אלול הוא חסר, של עשרים ותשעה יום.

אלול משמעו התבוננות חיפוש וחיטוט. כמו שנאמר (במדבר יג) ויתרו את הארץ, ומתרגמין: ואלילו ית ארעא. שכך הוא עניינו של חודש זה, התבוננות הלב על כל מעשה השנה וכל דבר פשע אשר בהם – לחפור ולעקור מן הלב ולשוב אל ה'. (ספר התודעה)

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. (יא כז)

ראה אנכי נתן הוא ראשי תיבות ראש אלול ה'בט, אשר נגד כל ישראל, נושא תשובה נכונה, כשיתחיל ערב ראש חודש ולא ימתין ליום הכפורים, ובתשובה של יחיד מרפא לרבים כמו שאמרו רבותינו ז"ל, וזהו לפניכם לשון רבים אף כי התחיל ראה בלשון יחיד, וזה יראה ביום הידוע והוא ראש השנה דכתיב ביה ויהי היום כמו שאמרו רבותינו ז"ל, וכן ביום כפור שבו חמשה תפילות, וזהו היום שבהם יכתב ויחתם לחיים טובים אם ישוב וזהו הברכה, והקללה יראה אם לא ישוב, הברכה לשבים באלול ותשרי דהוא נוטריקון את הברכה, ומשום כי הבא ליטור מסייעין אותו שישמע לדברי ה' – קאמר אשר תשמעו כו', ומה שאין כן אם אינו שב ויראה קללה וזהו והקללה בוא"ו וה"א יתירה שמספרם י"א כנגד י"א ארורים י"א קליפות המסיתים את האדם לחטוא, ואפשר גם כן שלא יחטא כי מן שמיא אינם מסייעים אותו אלא פותחים לו, והיינו דלא קאמר 'אשר לא תשמעו' אלא אם שהיא ספק. (מועד לכל חי אלול בשם סופי ענבים)

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' – הנה א-להיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום. (א כז)

שאלה – מה הטעם שמקבל שכר על מה שלא עובר על לא תעשה, והרי זה בשב ואל תעשה.

תשובה – הואיל ושמח על ציווי השם יתברך ומקיים הלא תעשה בשביל ציווי הבורא ולא משום שאי אפשרי בו, ועל המחשבה הטובה הזו מקבל שכר ונחשב למעשה. כמו שנאמר (תהלים קיט) אף לא פעלו עולה בדרךיו הלקח, כלומר כשמונה לא תעשה הוא כאילו הלך בדרךיו לעשות מעשה טוב. כן הוא גם כן לענין קיום מצוות עשה, חישב לעשות כאילו עשאו. וזהו שאמר את הברכה אשר תשמעו, מיד שתעשה מוסכם לשמוע ללמוד על מנת לעשות ונאנס כאילו נעשה. (אוצרות השל"ה)

והניתן לכם מקל איביכם מסביב וישבתם בטח. והיה המקום אשר יבחר ה' – הנה א-להיכם בו לשכון שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם. (יב י"א) פרש"י – לאחר פבוש וחלוק, ומנוחה מן 'הגוים אשר ה' לנסות בם את ישראל' שופטים ג,א ואין זו אלא בימי נד.

שאלה – מה הטעם שלא נצטוו לבנות את בית המקדש מיד בהגיעם לארץ.

תשובה – לפי שבכל שלושת הרגלים היו ישראל עוזבים את בתיהם והולכים לביהמ"ק לשמוח ברגל, ולא חששו לביתם וממונם שהשאירו אחריהם שהרי הבטיחה התורה (שמות לד כד) ולא יחמד איש את ארצו בעלתה לראות את פני ה' – הנה א-להיך שלש פעמים בשנה. וזאת משום ש'שלוש מצוה אינן נידוקין לא בקליפתן ולא בפזירתן'. (פסחים ה:). אולם דבר זה שאינם נידוקים בחזירתן הוא דווקא כשאין הזיק מצוי ואין סכנה, אך במקום ששכיח היזקא יתכן שידוקו. משום כך לא צוה הקב"ה את ישראל שיבנו את ביהמ"ק מיד בהיכנסם לארץ שהרי בכניסתם לארץ יהיו במלחמות עם הכנענים וא"כ זהו מצב ש'שכיח היזקא' ואז לא יוכלו לעלות לרגל מחשש שממונם ינזק. לפיכך נצטוו לבנותו דווקא לאחר שיפסקו המלחמות. (תפארת יהונתן)

רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכו פנים. (יב טז)

שאלה – כתיב (ויקרא ג יז) כל חלב וכל דם לא תאכלו. כאן חזר על איסור אכילת דם. מה הטעם שלא חזר גם על החלב שאסור.

תשובה – לפי שהדם נוהג בבהמה חיה ועוף בין טמאים ובין טהורים, ואילו החלב אינו נוהג רק בבהמה טהורה בלבד. (החזקוני)

שאלה – מה הטעם שנאסרה אכילת החלב והדם.

תשובה – איסור אכילת החלב והדם נובע מכך שהם מועלים על גבי המזבח. (ראקנטי, צרור המור), שלא ראוי שיאכל האדם דבר המוקדש לגבוה. (אבן עזרא), מטרת האיסור היא להגדיל את כבוד הקורבנות. (הרלב"ג) שאכילת החלב גורמת נזק לבריאות האדם. (הרמב"ן, הרמב"ם). שכמו במאכלות האסורות האחרים, גם החלב פוגע בגוף, ובכך מונע מהנפש לפעול בחכמה. (ספר החינוך). שאכילת החלב מטממת את ליבו של האדם. (הרדב"ז). שהדם והחלב הם ביטויים לדברים המביאים את האדם לידי חטא, ובאיסור אכילתם ושריפתם על גבי המזבח נרמז לאדם לבטל את תאוותיו ואת הדברים המביאים אותו לחטא, ולא להשתקע בהם. (אברבנאל).

א"נ לפי שנפש הבהמית מגשם נפש האדם. על הארץ תשפכו פנים כיון שהוא מיוחד לחלק גבוה אם הוא קרבן, משום הכי אפילו הוא חולין ונשפך על הארץ אסור. עוד טעם לפי שאכילת הדם היה ענין שמקרב את הדעת לעבודת גילולים שמנהגם היה בכך, משום הכי לא תאכלנו למען ייטב לך. (העמק דבר)

פי ירחיב – הנה א-להיך את גבלך פאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר פי תאנה נפשך לאכל בשר בכל אנת נפשך תאכל בשר. (יב כ)

בפסוק זה ג' פעמים בשר – כנגד ג' רגלים שמצוה לאכול בשר שנאמר (לקמן טז יד) וישמחת בחגך ואין שמחה אלא בבשר (פסחים קט.). וכן ברית

שבת ראש חודש ר"ת בשר, או ראש השנה, שנאמר (בחמיה ח) אכלו משמנים ושתו ממתיקים וגו'. (רבינו אפרים)

פי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת. (יג ב) נביא שהיה נביא בהקין חלם חלום זו נבואה פחותה כידוע. שהרי אמרו ז"ל (ברכות נז:) חלום – אהד מששים לנבואה.

שאלה – למה פירש הכתוב או חלם חלום אם לענין שלא נשמע אליו והרי ק"ו הוא מנביא בהקין.

תשובה – פירשו לענין עונשו שהוא במיתה. ואשמעינן קרא דחולם חלום הוא בכלל נביא. (העמק דבר)

כָּל צָפוֹר טָהוֹרָה תֹאכְלוּ. (יד יא) פרש"י - להתיר משלחת שבמצרע. וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנָּשִׁיר וְהַפָּרֶס וְהַעֲזֹנִיָּה. (יד יב) פרש"י - לֹא־סָר אֶת הַשְּׁחוּטָה. (ספרי קג, קידושין נז.)

שאלה – מה הטעם שהציפורים של המצורע שנטהר - כשהיא שחוטה נאסרה והמשולחת שהיא חיה מותרת. **תשובה** – מפני שבעלי חיים לא יקבלו טומאה אם יגעו בשרץ או בשאר טומאות כל זמן שהם בחיים, ולכן טומאת המצורע לא תדבק בחיה. אבל השחוטה שראויה לקבל טומאה ידבק בה רוח הטומאה הפורחת מן המצורע ואינה טהורה ואכילה נתעבת. **א"נ** לא אמרה תורה שלח לתקלה, ואם החיה היתה אסורה היו באים אנשים לידי מכשול כשהיו צדים עופות שמא היה בא בידם עוף זה של המצורע, ואם כן אנו צריכים לומר שהוא מותר. (קדושין נז; מושב זקנים)

עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרַע הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה. (יד כב) **אמר רבי יוחנן**, מאי דכתיב: 'עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר' — עֶשֶׂר בְּשִׁבְלִי שֶׁתַּעֲשֹׂר. (תענית ט.) ובמדרש - עֶשֶׂר בְּשִׁבְלִי שֶׁלֹא תִתְחַסֵּר. (ספרי) **שאלה** – הלא באמת בתורה כתיב **תַּעֲשֹׂר** בשין שמאלית, ואם כן איך למדו חז"ל מזה 'בְּשִׁבְלִי שֶׁתַּעֲשֹׂר', שהוא בשין ימנית. **תשובה** – שהרי אם יתן כדי להיות עשיר נמצא שיקופח שכרו לעולם הבא, כי נותן צדקה בשביל העושר, אלא צריך שיתן צדקה כדי שיהיה עשיר ויוכל לתת עוד ועוד מעשרות, כי כשיתרבה חלקו יתן מעשר יותר גדול, וזה מה שאמר **עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר** בשביל שתתן עוד מעשר, ולכן כתיב בתורה בשין שמאלית, וכן אמר בספרי דמעשה כן בשביל שלא תתחסר בשוכר בעולם הבא. ('כתב סופר' עה"ת) **עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר אֶת בְּגִימְטְרִיא עֶשֶׂר תַּתַּעֲשֹׂר** (1941 עם הכולל) (רבינו אפרים)

עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרַע הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה. (יד כב) **בפסוק זה עשר תיבות.** כנגד י' מצות התלויות בתבואה, ואלו הן: לא תחרוש בשור וחמור כלאים לקט שכחה ופאה בכורים תרומת מעשר ומעשר שני חלה. (באר היטב על אורח קסז ד) וכן תמצא י' תיבות בברכת המוציא. (רבינו אפרים)

וְשִׁמַּחְתָּ בַּחֲגֻף אִתָּהּ וּבְנֶה וּבִנְךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְהָלֹוִי וְהָגֵר וְהִתְיָחֵם וְהָאֵלֶּמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ. (טז יד) **שאלה** – למה בסוכות נכללה מצות השמחה? שהרי בפסח לא נאמר 'שמחה', ובעצרת נאמר חד 'שמחה' ושמחת לפני י-הוה א-להיך וגו' (לעיל פסוק יא), ובסוכות ב' שמחות ושמחת בַּחֲגֻף וכן והיית אף שמח. (טז טו) **תשובה** – משום שבפסח עדיין לא קיבלו את התורה על כן לא כתב 'שמחה', ובעצרת שקבלו את התורה כתיב ביה חד 'שמחה', ובסוכות שכבר נמחלו החטאים אחרי יום הכיפורים, כתיב ב' שמחות, וזהו דכתיב **וְהִייתָ אף שִׂמְחָה שְׂמַח ר"ת** שנמחלו ממך חטאים. (אמרות ה') **א"נ** למה לא נאמר ושמחת בפסח, לפי שהתבואה והיין בשדה ואינו יודע אם תלקה, אבל בעצרת כבר התבואה קצוצה, ובסוכות היין והתבואה בבית, לכך כתיב בו ב' שמחות. (הרוקח)

וְשִׁמַּחְתָּ בַּחֲגֻף – מה שצוה התורה ודרשו רבותינו ז"ל (פסחים קט.) אין שמחה אלא בבשר ויין, וכתיב במצות המועדים (כו ז) **וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם** אין כוונתם אל מילוי הכרס ולהנאת החיך ח"ו, רק שיאכל וישתה, כדי שיהיה לבו בתורה. כי בהתחזק הכוחות הגופניות יתחזקו הכוחות הנפשיות, כמו שכתב רבינו בחיי בפרשת תולדות (בראשית כה) 'אין כוונת יצחק בשאלת המטעמים בתענוג הגוף וחוש הטעם, אלא כדי שתהיה נפש שמחה ומתענגת, כי בהתחזק כחות הגוף יתעוררו כחות הנפש ומתוך שמחת תחול עליו רוח הקודש', ובפרשת יתרו גבי סעודות אפרן וזקני ישראל (שמות יח), 'ואין ספק כי הסעודה הזאת לאהרן ולשבעים זקנים וסעודת המטעמים ליצחק אבינו כוונה אחת להם כדי שתחול השמחה בנפש האוכל ותשרה עליו רוח"ק, לפי שכוחות הנפש נקשרים בכוחות הגוף ובהתעורר כוחות הגוף אז יתחזקו כוחות הנפש לאיזה ענין שיכוין אליו האוכל. (אוצרות השל"ה)

כִּי פָתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לֹו וְהֶעֱבַט תַּעֲבִיטֵנּוּ דִּי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לֹו. (טו ח) **משנה** - **מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנָנִים דְּמָאִי.** (דמאי פ"ג ה"א) מותר לעניים אכילת דמאי, כדי להקל עלינו הצדקה. (פירוש הרמב"ם) **חידה בפרשה** – היכן רמזה הלכה זו בפרשה.

תשובה – כתיב **כִּי פָתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לֹו וְהֶעֱבַט תַּעֲבִיטֵנּוּ דִּי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לֹו.** (טו ח) **דִּי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר ר"ת דמאי.** לרמז שמאכלין את העניים דמאי. ורמז בר"ת לומר שבראש וראשון כלומר לכתחילה מותר, ולא תאמר דוקא אי לית לך מידי אחרינא. (פענח רזא).

אמר חכמינו ז"ל (ב"ב ט.) שקולה צדקה כנגד כל המצוות. **שאלה** – מה מיוחד במצוות הצדקה אחת מתרי"ג מצוות שהיא שקולה כנגד כל המצוות.

תשובה – לפי פשוטו אפשר שיוזמן לו עני רעב ביותר הנוטה למות ועל ידי צדקה שנותן לו הוא מחיה את נפשו, פשוטו כמשמעו. או חולה השוכב על ערש דווי אפשר להציל את חייו ע"י מימון טיפול מתאים קניית תרופות יקרות וכדו' והלה יציל ממוות לחיים. הצדקה שלו העניקה לעני כמה שנים טובות של חיים בהם יזכה לקיים עוד ועוד מצוות וכולם נזקפים לזכותו של נותן הצדקה. **אם** נחשב את הגימטריא של מילוי האותיות 'צדקה' **צ"ד ד'לת ק"וף ה"ה** עם הכולל נמצא 536 כמנין **מצות** – כלומר מצות הצדקה כוללת בתוכה את כל מצוות התורה. (בן יהוידע – בב"ב ט.)

מִצְוַת צִדְקָה – לעשות צדקה עם הצריך אליה בשמחה ובטוב לבב. כלומר, שנותן מממונו למי שיהסר לו, ולחזק העני בכל מה שצריך למקנתו בכל יכלתו, ועל זה נאמר (דברים טו ח) **פָתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לֹו, וְנָתַתָּ זָכוֹנְךָ לְבִרְכָּהּ (ב"מ לא.)** אָפְלוּ כְּמָה פְעָמִים, וְעוֹד נֶאֱמַר (ויקרא כה, לה) **וְהִתְחַזַּקְתָּ בֹו גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ, וְאָמַר עוֹד (שם לו) וְחֵי אַחִיךָ עִמָּךְ.** מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"ב יב ב) ששקל מצוה זו לתן הצדקה לזכר צבאי שיתנהג למי שצריך לה, כדי שלא יתבייש המקבל בקשה מיד הנותנה בכל עת שיראנו, וגם הנותן לא יבזענו עליה לעולם, שזה אינו יודע למי נותנה, וזה אינו יודע ממי מקבלה. (ספר החינוך תע"ט)

אמר ר"ל שהצדקה במקום קרבן ומכפרת על המזיד ומצלת ממיתה ומארכת ימים ומהפכת מדת הדין למדת רחמים ואין עבירה מכבה אותה כשאר מצוות ומצות הצדקה מאירה לאדם בכל השבוע בסוד (תהלים קיב) **וְצִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד** ומקרבת הגאולה. (מדבר קדמות צ)

ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר י-הוה א-להיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך. (טז יז) **שאלה** – מה הטעם שהכהן הגדול היה צריך לדור בירושלים בלילה. ואינו יכול לגור בלילה מחוץ לירושלים. וכתב הרמב"ם (כלי המקדש פ"ה ה"ז) ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כהן גדול ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתי ביום ויהיה בירושלים ואינו זז משם.

תשובה – משום שהכהן הגדול היה מביא מנחת חביתין בכל יום. ומי שמביא קרבן אפילו עצים היה טעון לינה בירושלים. (מנחת חינוך קלו, עבד המלך)

חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים באספך מגרנה ומיקבך. (טז יג) **שלוש מצוות נוהגות בחג** – חגיגה ראייה שמחה, וסימן **רחש** לפי דבר טוב (תהלים מה). ועוד סימן אחר - יצאתי לקראתך לשחר פניך (משלי ז).

והיית אף שמח (טז טו), מלמד שלא ימלא אדם שחוק פיו בעולם הזה. **שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך** (טז טז), **שלוש** מלא ו', שלוש פעמים ו' הם שמונה עשר ימים שגומרים בהם את ההלל. כדאמרין (ערכין י.) שמונה עשר ימים ששהידי גומר בקו את ההלל: שמונה ימי החג של סוכות, ושמונה ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח בזמן אכילת קורבן הפסח בליל י"ט הראשון של הפסח, ויום טוב של עצרת חג השבועות; ובגולה עשרים וְאָחֶד. יראה כל זכורך ס"ת כלה, ככלה נראית לפני החתן. (שפתי כהן)

כל כלי יוצר עליך לא יציל וכל לשון תקום אמת למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי י-הוה וצדקתם מאתי נאם י-הוה. (ישעיה נד) מפסיר **שאלה** – מה הטעם שנקט ב' לשונות, **למשפט תרשיעי** שיצילנו בדין, **וצדקתם מאתי** בדרך צדקה למה לי. ומה הטעם שנקט לשון **נחלה**.

תשובה – הנה הגויים בכל הדורות רוצים להעבירנו מאמונתנו ח"ו בב' דרכים, א' ע"י גזירות ושמות וצרות וכדו' ב' ע"י ויכוחים ופיתויים הבטחות ודברים רכים. ועל ב' הדברים הבטיחנו כאן שלא יוכלו לנו, נגד הא' אמר **כל כלי יוצר עליך לא יציל**, ונגד הב' אמר **וכל לשון תקום אמת למשפט תרשיעי**, והנה נגד הא' יש בדין שיצילנו כיון שרודפים אחרינו משום שאנחנו עבדי ה'. דלכך נקרא (במדבר לא) **נְקַמְתָּ י-הוה** אמר משה רבנו העולמים אם היינו ערלים או עובדי עבודת כוכבים או כופרי מצות לא היו שונאים אותנו ואינן רודפין אחרינו אלא בשביל תורה ומצות שנתת לנו הלכך הנקמה שלך. (במדב"ר כב ב) ועל זה אמר **זאת נחלת עבדי י-הוה** דהיינו שמגיע להם בדין כמו נחלה, אבל נגד הב' אין מגיע בדין כיון שתלוי בבחירה ובידינו שלא לשמוע להם ומ"מ הבטיח שלא יוכלו לנו ועל זה אמר **וצדקתם מאתי** שזה בדרך צדקה. (טעמא דקרא)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם תלככה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת